

Uue

KOOLIÜVENDUSLANE

SOOME-EESTI
ÕPETAJATEPÄEVADE

ERINUMBER

T A L L I N N 1 9 3 5

Pole mõeldav, et õpetaja töölaual puuduks :

1) Eesti Õpetajate Liidu kasvatusteaduslik ajakiri

»KASVATUS«

17. AASTAKÄIK.

„Kasvatus“ ilmub 8 korda aastas, tuues kirjutisi aktuaalsemate kasvatusteaduslike küsimuste, koolikorralduse, kooli-uendustöö kohta, andes ülevaateid koolielust välismail, kirjandusest jne.

Kaasandeks aastatellijaile 75 s. lisamaksu eest mag. J. Kentsi — „Kooligeograafia olemus, sisu ja meetod“, (eraldi 1 kr. 50 senti).

2) Kutseteadliku õpetajaskonna häälekandja

»ÕPETAJATE LEHT«

6. AASTAKÄIK.

ühes kaasandega

»KOOLIUUENDUSLANE«

2. AASTAKÄIK.

„Õpetajate Leht“ ilmub kord nädalas, „Kooli-uenduslane“ 8 korda aastas.

TELLIMISE HINNAD :

1. „Kasvatus“ ühes kaasandega — aastas 4 kr. 75 senti, ilma kaasandeta — aastas 4 kr., poolaastas — 2 kr.
2. „Õpetajate Leht“ ühes „Kooli-uenduslasega“ — aastas 4 kr. 50 senti. poolaastas — 2 kr. 25 senti, veerand aastas — 1 kr. 15 senti.
3. „Kasvatus“ ühes „Õpetajate Lehe“ ja „Kooli-uenduslasega“ — aastas 7 kr. 50 senti, poolaastas — 3 kr. 75 senti.
4. „Kooli-uenduslane“ eraldi — aastas 50 senti.

Adress: „TÕÕKOOL“, Tallinn, Väike Roosikrantsi 3.

KOOLIUUENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIUUENDUSRÜHMAGA BÜLLETÄÄN

Nr. 6.

11. juunil 1935.

2. aastakäik.

Ilmub iga kuu (välja
arvatud juuni ja juuli).

Tellimishind eraldi „Õpeta-
jate Lehest“ 50 s. aastas.

Soome-Eesti õpetajatepäevade üldjuhid.

Helsingis: Soome Kooli-
valitsuse dir. A. J. Tarjanne.

Tallinnas: Pedagoogi-
umi dir. A. Kuks.

Eestin-Suomen opettajien yhteisinä päivinä.

Maisteri H. R a j a m a a.

Eestin-Suomen opettajien päivät, jotka järjestetään ensimmäisen kerran tämän vuoden kesäkuussa sekä Tallinnassa että Helsingissä, muodostavat suuren käännekohdan Eestin ja Suomen opettajiston molemminpuolisessa lähenemisessä. Näiden maiden itsenäisyyden alkuvuosina suurenmoiseksi suunnitellut yritykset raukenivat jokseenkin pian. Tosin järjestettiin vähäisiä retkiä opettajajärjestöjen taholta (esim. keväällä v. 1932 Haapsalusta Hankoon ja Turkuun ja sen lähimpään ympäristöön). Yksityisistä aloitteista tehtiin vierailuja useinkin. Mutta satunnaiset kosketukset eivät herättäneet ei tällä eikä tuolla puolen lahtea sen suurempaa huomiota ja vaipuivat pian unholaan. Edessä oleva pe-

rintopohjaisesti valmistettu ja laajakantoinen yhteisyritys tulee toivottavasti sulattamaan huomaamatta haittaavan roudan molempien maiden opettajiston väliltä.

Nyt suunnitellut opettajien päivät avaavat vallan uusia näköaloja yhteisessä heimotyössä.

Heimoharrastus on tähän saakka ollut pääasiallisesti ylioppilaskunnan huostassa ja sen järjestämää. Siihen ovat tavallaan liittyneet, sitä myös vähin avustaneet molempien maiden oppikouluoppilaat. On kumminkin jo vuosikausia tunnettu molemmin puolin lahtea, ettei se riitä.

Nuorten ylioppilaiden tai vielä nuorempien koululaisten innostus haihtuu usein hyvinkin pian, kun ovat päättäneet opinnot yliopistossa tai lyseoissa. Luonnollisesti en millään tavoin tahdo liian vähäiseksi arvioida nuorten työtä ja suuria yhteisiä ponnistuksia heimotyön kehittämisessä ja syventämisessä — sen tärkeys valmistavana toimintana on arvokas ja kieltämätön. Mutta yleisessä heimotyössä emme saa rajoittua vain tähän piiriin, sillä sellaisena se jää tavallaan yksipuoliseksi ja ahtaaksi. Koululais- ja ylioppilaspiireissä aloitettua heimotyötä on molempien maiden kaikilla käytännöllisillä ja sivistyksellisillä aloilla jatkettava. Nuorten aloittama, ohjaama ja järjestämä heimoharrastus on tähän saakka ollut laajemmissa piireissä vierasta ja vaikutusta vailla, koska sitä ovat toteuttaneet vain ahtaammat akateemiset piirit. Opintonsa suorittanut heimoystävä ei myöhemmin ammattialallaan tavannut suoranaisesti eikä välillisesti minkäänlaisia edellytyksiä eikä kaukupohjaa heimotyön jatkamiseksi.

Päinvastoin molemman maan laajoihin yhteiskuntakerroksiin levisi vähitellen se käsitys, että jääköön ja olkoon heimoliikehtiminen vain nuorten erikoisharrastuksena, vanhemmilla ei ole sen kanssa mitään tekemistä. Se käsitys ei ollut vaikuttamatta nuoriinkin: sadat nuoret, jotka ylioppilasaikanaan olivat innostuneita heimoaateen kannattajia, muuttuivat ammattialoille siirryttyään täydellisesti välinpitämättömiksi, vieläpä vihamielisiksi. Niin on käynyt varsinkin niiden, jotka toimivat taloudellisella alalla. Sekään ei muuta vielä oleellisesti asiaa, että yksityiset vanhemmat toimihenkilöt (niin tarpeellista kuin se onkin) auttavat nuoria heidän yrityksissään. Se työ on, kuten edellä huomautin, tärkeä valmistavana työnä, jota laajakantoisemman ja monipuolisen yhteistoiminnan on seurattava molempien maiden kaikissa sivistyksellisissä ja taloudellisissa piireissä.

Käesoleva numbri kirjutiste autoreid.

A. Huuskonen.

K. K. Mäkinen.

H. Rajamaa.

Eestin ja Suomen opettajiston vastakkaisen lähenemisen kautta avautuu arvaamattoman laaja työala heimotyön syventämiseksi: ensiksi opettajiston ja koulun yhteydessä olevien laitosten alalla, toiseksi ylioppilasaikana ja seminaarivuosina aloitetun heimotyön keskundessa. Se vuorovaikutus on siis varmistava mahdollisuuksia nuoruusvuosina syntyneen heimoaatteen asiallisesti toteuttamiseksi ammattialalla ja kasvavassa nuorisossa.

Edellä mainittujen Eestin ja Suomen opettajiston ensimmäistä yhteistä yritystä luonnehtivien tosiasioiden rinnalle on kohotettava näiden päivien päätärkeys: molemman maan kansallisesta sivistyksestä tietoisten yhteiskuntakerrosten systemaattiseen yhteistyöhön herättäminen, järjestäminen ja liittäminen.

Olemmehan jo kerran, ammuin olleet niin läheisiä toisillemme. Onhan meillä vieläkin äidinkielemme ilmaisussa yhteistä ja vastakkain ymmärrettävää. Nyt, jolloin jälleen olemme tulleet vapaiksi kansoiksi, miksi sallisimme yhä edelleen passiivisina välillämme jatkuvaa välinpitämättömyyttä, velttoutta ja joidenkuiden piirien vihamielistä suhtautumista harvalukuisten heimoystävien ponnistuksiin Eestin ja Suomen kansan lähentämistyössä!

Meidän kansansivistyksemme työmaalla on vielä paljon tehtävää; sillä alalla on vielä paljon toisiltamme opittavaa.

Niin Eestin kuin Suomen todelliset heimoystävät toivovat tästä ensimmäisestä yhteisyrityksestä paljon, toivovat, että tästä aloitteesta versoisi kahden veljeskansan ystävyysrintama, joka auttaisi liittämään Eestin ja Suomen yhteiseksi sivistykselliseksi kokonaisuudeksi.

Soome-Eesti kooliväe ühistööle on rajatud kindel alus.

Joh. Käis.

Suure rõõmu ja huviga võivad eesti õpetajad ja haridustegelased, eriti aga kooliuuenduslased lugeda alljärgnevat kirjutisi, mille autoreiks on silmapaistvad Soome kooli- ja haridustegelased, veendunud Eesti sõbrad. Meid kõiki rõõmustab südamest teadvus, et Soome ja Eesti kooliväe koostöö on saanud teoks. Esimeste Soome-Eesti õpetajatepäevadega on pandud sellele koostööle kindel alus, millele võime rajada edaspidist hõimutööd. Eesti õpetajaskond võtab oma südameasjaks hõimuaate istutamise kasvavasse põlvkonda ja selle kaudu kogu rahvasse!

Kirjutiste uudsus näitab ka täie selgusega, kui palju me võime õppida oma vennasrahva koolielust, kui saame ja tahame seda tundma õppida. Ärgu jäägu kasutamata ükski võimalus, mis lähendaks vastastikuselt mõlema vennasrahva kooli ja kooliväe. Ja kui meie koostöö aina kasvab ja süveneb, kas ei võiks siis kerkida meie ees kõrge eesmärk: ühise soome-eesti hariduskultuuri loomine!

Loomulik tõelisuse alus kasvatustöösse.

Haridusnõunik K. K. Mäkinen, Soome.

Olen soomlane. Tean, et eesti ja soome rahvas on erirahvaid. Kuid tunnen, et neil on ühesugused hariduselu juured, suguja hõimujuurte pärimuslik alus.

Tean, et eesti ja soome rahvad erinevad oma iseloomuvarjundeis, elu- ja tegevusrütmis, tundevälgahtustes, kuid tunnen, et nende hingelised nähtused kõlavad samadel helidel ja et nende vaimu ja püüdeid toidavad samad lootused, sama vaba rahvaelu armastus, sama hell, nende elukäsitusel põhinev usk tulevikku. Sest need rahvad oma erinevais saatustes on olnud hõimurahvaid teadlikult ja tunnetega.

Üks ja sama käsitus rahvusliku kasvatustöö tähtsusest rahvaelu alustööna on loomulik neile rahvaile. Kuid mitte ainult ülespoole tõelist elu tõusnud aateis, vaid karmi tõelisuse põhjal. Kumbki rahvas tunneb, et ta enda olemuses on varje, sügavaid ja süngeid varje, kuid ta teab ka, et selle põhilisse olemusse kuulub palju valgust, tunneterikast, loova hinge loodusepä-

Käesoleva numbri kirjutiste autoreid.

E. A. Saarimaa.

A. Salmela.

A. Salokannel.

rast jõudu. Seegi tuleb võtta arvesse omas tõelikkuses rahva kultuuri tõstmise töös.

Uuendatud kasvatus rajaneb ja põhjendab oma jõude loomuliku tõelisuse põhjal. Sellest hoolimata on see ikkagi inimlikus olemuses sisaldavate ideaalide teostamine ja selle hooleks on elu ühtlaste kultuuriväärtuste valik ja rahvaelu hea käekäigu ehitamine üksikisiku edu kohaselt. Seda tuleb käsitada nüüdisajalgi ja nüüdsete poliitiliste tuulte keereldes.

Uuendatud kasvatustööl on ees oma ülesanne ja tõsine töö. See taotleb lapse, kasvava inimese, arendamise kaudu rahva hariduselu tõusu, elu kindlustamist kultuurinimese teostamisega üksikisikus. Sellepärast see suundubki üksikule lapsele, kes on tulevase elu tõeline algtegur.

Uuendatud kasvatusõpetajale tõlgendab iga kasvatatav laps, kasvav inimene oma pilguga, iseloomutooniga, töörütmi, käitumisega ja talitusviisidega: olen üksikisik, isiksuse taim, teist täpselt niisugust ei leidu miljonitegi jõugus, minu individuaalsed võimed ja omadused tiivustavad minu eluväärtusi kuni kodaniku elu seisukohani. Varu minu jaoks, mu õpetaja, iseloomukohane arenemistee ja töö, tegemata seda eksitust, et moodustaksid kolmest kümnest kuuest või neljast kümnest isikust ühe uue isiku — nii muudaksid ainult oma elu ülesande päris valesks.

Laps-indiviid tõelisena, omas sisimas olemuses on uuendatud kasvatustöö objekt. „Uus kool“ on lapse keskne kool. Sellele on individuaalne laps lähtekohaks, eesmärgiks ja teostuste ehk saavutuste teeks. Uus kool tunneb end laste-indiviidide kaudu seotud olevat tõelise, areneva ja tulevikus ikka muutuva haridus-

eluga selle kaastegurina, rahva kultuuri astmestikuna ülespoole. Sel koolil on kindel tõelisuse tunne tööviisides. Selle tööd juhatab vaade, et laps tuleb kooli mitte ainult õppima, vaid elama omas arenguastmestikus. See kool seob õpetaja eluülesande paratamatu teenimisvalmuse, õpetatava lapse harda meelega ja hea tahte ühtlase, jatkuva arenemise kohustusega.

Uuendatud kasvatustöö loobub kunstlikust, formaalsest õpetusviiside ülesehitusest ja rajab õppimise elu loomulikkude nõuete põhjale. Sel ajal, kui jälgiti formaalset õpetustehnikat, kasvataja võis ainult ütelda, et ta õpetab lastele küll, mis on hea, mis halb, kuid saamata mingit kindlustust sellest, kas õpetust ka järgitakse või omandatakse. Praegune uuendatud koolitöö põhineb sellel, et temaga võidakse äratada lapses tema individuaalse elu tarvete äratundmist ja juhatada ta omade pingutuste varal arenema oma iseendas sisemiselt vastutustundelikuks isiksuseks. Ja see kõik tuleb lasta süttida temas endas. Nii tuleb õpetajale „meetodite otsimise asemele õppimise juhatamise uurimus“, s. o. selle laadi ja viisi uurimine, kuidas tal on võimalik tunda lapse omapärasust, kuidas on võimalik juhatada teda arenema ta enda omapärasuse järgi ühiskonnaelule kasulikuks olevuseks. Nii tõuseb õpilane oma kasvamisastmestikku mõõda ühiseluni, mis on loomulik, elul põhinev arenemistee iseloomu kujunemisel.

Selle endakasvatusele juhtiva tee, uuendatud kooli õpetusviisi tõttu on õpperaamatu ja õpetaja poolt õpilastele mälu teadmiseks antud valmisülesanded sunnitud loobuma oma senisest, traditsioonilises koolis valitsevast asendist. Formaalsed oskused ei tule põhiolemuselt eraldi õpetamisele, vaid aine sisust ja õpilases tärganud õppimistarbest esile tõstetuna, järjelikult aine sisu nõudel ja pooldamisel. Nüüdne kultuurinimene ei ole ehitatud enam üksikuile kindlaksmääratud õppealadele, vaid oma võimeis ning omapärasustes teostatud haridusel. Ja see tee nõuab koolis juba sama suunda, mis esineb tõelise elu toiminguisi — juurdlevat teadmist ja moraalselt vastutustunnet eluvõitluses ning isikupärast virkust selle nähtuste hinnangis.

Aine sisu ja formaalse oskuse suhet õpetuskäigus valgustab järgmine näide.

Oli väike poiss, kes sai kena pildiraamatu. Poisike ei osanud veel lugeda. Ta vaatas pilte, sai neist aru, sest need kujutasid laste tegevust. Pildi all ääres oli ikka lühike lause, kus mainiti pildi sisu. Poisike hakkas neid tähele panema ja püüdis

Soome-Eesti õpetajatepäevade lektoreid.

J. Aavik.

A. Elango.

J. Estam.

Joh. Käis.

Y. Länsiluoto.

jõuda selgusele, millest neis kõneldi. Kui tal abi vaja oli, jooksis ta ema juurde ja küsis: „Ema, millest sääl räägitakse?“ tähendades sõrmega mingit lause kohta. Ja varsti oskas poiss lugeda. Temast sai arenev poiss, sest ta vaim algas juba esimestel katsetel suunduma asja sisu poole, ilma et formaalsed harjutused oleksid teda aheldanud. Nii virgutas õppimise esimene samm endakasvatustikule arengukäigule.

See näide selgitab lugemisõppimise olulist iseloomu. Lugemine peab olema juba algastmest peale aine sisu ja lugemisoskuse tarvidustunde põhjustatud, nii siis tõeline lugemine sellelt astmelt alates kuni rahvuskirjanduse tarvitamiseni. Formaalne harjutus liitub sisu põhjustatud hingelise tarbega. Lugemistehnika, kui niisugune, ei tähenda palju kasvatusele, vaid põhjanev tähendus on sellel, mida lugemisega tehakse. Uuendatud koolis ongi ju aine sisu katkestamatu lugemine laialdaselt tarvitusele tulnud lugemistehnika jahvatamise asemel, näiteks John Dewey ja O. Decroly mõjul.

Mainitagu veel asja selgitamiseks algelist arvutusõpetust. Formaalne ehk numbritehnikale rajanev, hingelist tegevust hävitav ja kitsarinnaline arvutuse algeline harjutus jääb kõrvale ja sealgi põhineb õppimine asja sisul ja sellest tekitatud tarvidusel. Ei kõnelda enam arvutuse näitlikkusest, vaid räägitakse asikujutlustest, mis äratavad arusaamist arvudest ja nendega aine valitsemise nõude õpilases. Arvutus põhineb niiviisi kõigil algõpetuse astmel asjaliku materjali läbivõtmisel, joonistamisel, mõõtmisel ja muul tegevusel. Esialgu oleks hea, et see materjal oleks elav, järjekult loomariigist, mis äratavad hõlpsasti väikeses õpilases tegevuslikku algatust. Arvumõisted tulevad siis omal ajal esile loomulikus arengustmestikus, kuid mitte lähtekohtadena.

Psühholoogiline uurimistöö, mis juba laialt valgustab ja põhjendab nüüdset üldist kultuurielu, on kiire arenguga tasandanud teed uuendatud, tegevuslikule kasvatustööle, nii et see on uurimuse paratamatu tulemus. Nii väike kui eesti ja soome rahvas ongi, peab ta oma elu kaitsemiseks püüdma eriti mõjukale rahva kasvatustöö alusele ja selleks tuleb pühendada isiklikke ning üldiseid ohvreid. Praeguses poliitika pööriseski püsigu sellelt seisukohalt rahvaelu ning tuleviku nõudmused ja nende rahuldamine neis mais selgeina ja eluküsimuste väärtustesse juhituina.

Hõimu-õpetusest.

Koolinõunik Akseli Salokannel, Soome.

Kui kiiresti on hõimlusvaim eriti soome ja eesti vahelises kultuuritöös saavutanud aina uusi vorme ja saavutusi. See on tulemus neist algatustest, mida mõlemal pool lahte meie iseseisvusajal on viljeldud. Hõimuarmastus ja sugulus ei ole enam paljad huvireisid, mitte ainult välispidine liikumine, vaid see on süvenenud tõeliseks vendluse tundmiseks. Sõprussuhteid sõlmitakse üksteise järele. Juba meie metsakolka algkooli õpilanegi saab kirju kaugelt eesti külast ja samuti eesti laps Soomest. Huvi on äratatud mõlemalt poolt. See on ju eriti rõõmustav. Tänu selle eest Eesti Õpetajate Liidule ja Soome Rahvakooliõpetajate Edasiharimisühingule, eriti aga selle energilisele juhatajale haridusnõunik A. Salmelale.

Kuid ei tohi jääda ometi peatuma saavutatud tulemustel, ei või rahulduda paljaste tunnetega, olgugi et see on väga tähtis ja paratamatu kõike tiivustava jõuna. Tarvitades didaktilist oskussõna, tuleb hõimutöös veelgi rohkem harrastada süvendamist ja harjutamist Herbart'i viisil, teostades seda Joh. Käisi järgi õpilase omategevuslikus töötamises.

Otseselt öeldes mõtlen seda, et mõlemas vennasmaas tuleks just esimeses järjekorras soetada üldiselt rikkalik valik esijoones ajaloolist ja maateaduslikku allik- ja teatmekirjandust vennasmaast ja hõimurahvast alg- ja keskkoolidele kohandatud kujul. Selle teatme- ja allikkirjanduse abil võiksid õpilased individuaalselt, rühma- või klassitööna süveneda küsimusse ja valmistada antud tööjuhatise kohaselt oma ülesandeid. Ajaloolised raamatud ja teosed peaksid huvitaval ja köitval viisil jutustama rahva saatuses, elust, võitlustest, võitudest ja kaotustest. Maateaduses oleksid omal

Soome-Eesti õpetajatepäevade lektoreid.

K. Mustonen. P. Mägraken. N. Oksanen. G. Reial. H. V. Santala.

kohal eriti lõbusad ja piltidega ilustatud reisuvested, samuti ka päris aineteadmuse andvad laiemadki teosed. Soome olude selgitamiseks eesti koolis sobiks näiteks niisugused teosed, nagu J. K. Jnha: Soome maastikke (Suomen maisemia), Leivistä: Soomemaa ja rahvas (Suomen maa ja kansa), Karimo: Kõrgustikkude ööst (Kumpujen yöstä), Kodumaaraamat (Maammekirja) jne. Edasi oleksid head maateaduslikud ajaloolised kaardid paratamatud. Sellised sobivaimad ja parimad raamatud tuleksid tõlkida vennasrahva kooli jaoks. Samuti peaks hankima üha rohkem õpilasraamatukogusse asjaomast vennasmaad kujutavat ja selgitavat teatme- ja ilukirjandust.

Asja tegelikuks läbiviimiseks tuleks mõlemas maas (mõtlen sellega Eestit ja Soomet, loomulikult Ungaritki peaks arvestama) valitama eriline toimkond, mille ülesandeks jääks sobiva kirjanduse valik omast maast; selle tõlkimine ja väljaandmine ning koolidele kättetoimetamine jääks teise maa omaks ülesandeks. Selle ülesande võiks sooritada näit. Eesti Õpetajate Liit Soome jaoks ja Soome Rahvakooliõpetajate Edasiharimisühing Eesti jaoks. Kindlasti saaks sel kombel parim ja sobivam materjal koolidele ja õpilastele tarvitamiseks.

Kui niisugune hõimuraamatukogu aina kasvaks aastate jooksul, annaks see õpilastele ja õpetajale väga tänuväärse ülesande iseseisvaks ja algupäraseks uurimiseks hõimurahva elust ja oludest. Võiks ju raamatukogusse lisada ka mõni sõnaraamat ja kerget algupärast lastekirjandust, mille abil asjast rohkem vaimustunud võiksid tutvuda vennasrahva keelegagi.

See, mis on eelpool esitatud, nõuab ometigi hõimurahvaste ajaloo ja maateaduse jaoks rohkem tunde või vähemalt vabamat õppekava koostamist ja selle tarvitamist, nii et õpilaste toiming võiks kujuneda tõeliselt individuaalseks ja omapäraseks uurimuseks.

Minu veendumus on: Niipalju kui koolide teatme- ja käsiraamatukogud ning õpilasraamatukogud suudetakse varustada sobiva ja rikkaliku hõimukirjandusega, sel määral see kallid hõimlusvaim ja hõimuarmastus süveneb ja tugevneb.

Kooliuuendusharrastustest Soomes.

Ülemõpetaja E. A. Saari maa, Helsingi.

Soome konservatiivses koolis ei ole veel palju tunda olnud uute tuulte puhumist, kõige vähem aga keskkoolis. Vana kooli kriitikat on küll esinenud ja uuenduste tarvidusest on kõneldud ning kirjutatud. Niisugust propagandatööd on pidanud oma peaaülesandeks „Uue Kasvatuse Selts“ (Uuden Kasvatuksen Yhdistys), mis on teotsenud mõningaid aastaid. See on muu seas kutsunud Helsingisse välismaalasi loengupidajaks. Läänud aastal oli selle ja „Soome Kasvatusteadusliku Seltsi“ (Suomen Kasvatusopillisen Yhdistyksen) palvel meil võõrsil direktor Joh. Käis, kelle esinemine äratas väga suurt tähelepanu.

Ainult üks keskkool on seni võtnud omaks uue orientatsiooni ja saanud ning väärinud „uue“ kooli nime. See on Töölö rootsi ühisgümnaasium Helsingis. Kooli rektor insener Laurin Zilliacus on saanud oma pedagoogilised eeskujud ja ideed Inglismaalt, kus ta on õppinud ja olnud õpetajaks. Kool tahab panna õpilased aktiivselt osa võtma kasvatustööst, arendada nende loovaid kalduvusi ning kasvatada neis iseseisvust ja sotsiaalseid hüvesid. Õppe meetod ei ole eriti radikaalselt uueaegne. Iga päev tarvitatakse esimene tund individuaalseks tööks, mil õpilased tööjuhatiste järgi sooritavad nädala alguses antud ülesandeid, missuguseid kontrollitakse laupäeval. Õpilased võivad siis aidata üksteist, tarvitada koolis olevaid allikteoseid — igas klassis on väike käsiraamatukogu — ja küsida õpetajalt. Kuid suurim osa koolitööst toimub kollektiivõpetuse piiris, ometi vabamalt kui ennem. Muu hulgas on ka perioodlugemist, rühmititöötamist ja rännakuid. Õppeained põimuvad tihti üksteistega, nii et näiteks emakeelt ei ole päris iseseisva ainenä. Kahes ettevalmistusklassis tarvitatakse Decroly-meetodit. Kooli püüd elulähedusse ilmneb muu seas selles, et juba alamais klassides on praktilisi füüsika- ja keemiatöid ja eritunnina „maailmasündmuste“ vaatlemine ajalehelõigete põhjal. Õpilastel on oma raamatukauplus ja pank, ajalehti, erilisi ühinguid ja ringe. Õpilaste vanemad korraldavad koolis näitemüüke ning

pidusid ja on muidugi ligidases koostöös kooliga, mis on Soomes haruldane. Töölö rootsi ühisgümnaasiumist moodustatakse 9-klasine ülikooli viiv õppeasutis. Läänud semestril oli seal 7 klassi ja 2 ettevalmistusklassi.

Muud Soome erakoolid, milliseid on umbes sama palju kui riigikoole, ei ole püüdnud katsetada uute õppeviisidega, kuigi neil oleks katsetusvõimalusi rohkem kui riigikoolidel. Üksikud õpetajad on teinud oma aineis ühti ja teisi didaktilisi parandusi, kuid üldjoontes on soome keskkoolides edasivalitsemas liigne süstemaatus ja detailide rohkus teadmuste jagamisel, ebaisikupärane ülesannete pähetuupimine, passiivne õppimine, kus peaasjaks on õpetaja ning õpilase vahene sundialoog ja õpetaja dotseeriv monoloog, rohkearvulised katsed, liiga autoritaarne distsipliin.

Uuenduste teel on küll paar halba takistust: klasside suurus ja õpetajate liigne töö. 40 õpilast ei ole mingi haruldus Soome koolides. „Liiga täis klassid tapavad kõik kooliuuendused“, ütles Austria kooliuuenduse liikumise juht O. Glöckel uue kasvatuse maailmaliidu kongressil Helsingöris. Ja 40 nädalatunni tööhulk, mis samuti pole haruldane meie pedagoog-galeeriorjale, tapab hõlpsasti pedagoogilised harrastused.

Soome algkoolimajad.

Haridusnõunik A. Salmela, Soome.

Lugesdes peaaegu mis tahes maa algkooli maateadust, võib tähele panna Soomest jutustavat kolme seika: Soomes on palju järvi. Nende vahelistes metsades on kiskjaid loomi — karusid, hunte ja ilveseid. Ja Soomes on head algkoolimajad. Kõigis lähemais naabermais, nagu loomulikult ka Eestis, antakse Soomest õigemad andmed.

Üldiselt võttes on need seigad, mida eurooplased Soomest teavad, kaunisti liialdatud. Järvi on tõesti palju, kuid kiskjatega on lugu juba nii ja naa. Algkoolimajadki ei ole kuigi erilised. Tõsi on vaid see, et nende heaks on viimaseil aastail ohverdatud kaunis suuri summasid. Eesmärk on ometi veel kaugel.

Kui õppekohustusseadus 1921 aastal hakkas kehtima, oli Soome algkool juba niivõrd arenenud, et igas külas oli üldiselt oma koolimaja. Et aga algkool seni oli olnud ainult neljaaastane, polnud siis klassiruumi sugugi tarvilikul määral. Asutati ka uusi koole, sest et õpilaste koolitee tuli teha lühemaks. Nõnda algasid meie algkoolid kannatama üsna tähelepandavat ehituskriisi.

Sellest sai alguse elav ehitustegevus. Koolivalitsus korraldas suure võistluse algkooli ehitiste kavandite valmistamiseks. Parimad omandati ja jagati valdadele vähese tasu eest. Riik andis ehituskuludeks toetust 20°/_o ja laenu 30—60°/_o. Hiljem kõrgeandati toetust ja kõige vaesemaile valdadele anti kõik kulud toetusena. Kümne aasta jooksul ehitati algkoolimaju maal miljardi Soome marga eest. Keskmiselt kulutati siis aastati selleks otstarbeks 100 milj. marka. Nii oleks saadud kõlblikud koolimajad kõigile algkoolidele 1937. aastaks.

Kriisiaeg aga sundis ehitustegevuse seisma jätma. Vastava erandseadusega keelati valdadel kolmeks aastaks õigus saada riigiabi. Selle tõttu tuleb algkoolimajade ehitamist jätkata veel umbes viie aasta jooksul. Igal aastal on jällegi kavatsus ohverdada ligi 100 000 000 Soome marka. On valdu, kus ei ole veel sooritatud 50°/_o ehituskavast.

Kas on siis sellegi järele soome algkoolidel head hooned? On küll tõsi, et kõik vananenud koolimajad on lammutatud ja uuesti parandatud ajakohaseks. On ka tõsi, et on jõutud tähelepandavalt edasi. Kuid tõeliselt on puudusi veel küllalt. Algekooliehitised arenevad jätkuvalt ja nõuded kasvavad. Need koolimajad, mis viiekümne aasta eest olid suurepärased, ei kõlba praegu kuhugi. Nii sünnib varsti ka nüüdsete koolimajadega. Tähelepandavaid lisaehitisi nõuab kindlasti ka tulevane algkooli laiendamine kaheksaklassiliseks, mis ei või küll olla midagi muud kui ajaküsimus.

Kõige murettegevam on aga see, et üsna suur arv Soome uutest kooliehitistest on osutunud külmadeks ja hõredaiks. On nõutud üldist küttekontrolli kõigis algkoolides. Sellele puudusele peabki tulevikus pöörama tõsist tähelepanu. Peamiselt linnades on ehitatud liiga kõrgeid algkoolimaju, kus lapsed vahetunnil õuest saadud hapniku ära kulutavad juba mööda treppe üles ronides. Sageli ei saada koolimajja küllaldaselt päikest. Ja koolimajade ilustamine jätab veel üsna palju soovida.

On küll vist nii, et Soomes on võrdlemisi palju pühendatud tähelepanu algkooliehitistele. Kooli sisemine töötamine on jäänud vähem oluliseks. Ometi teated häist saavutistest ehitistegi suhtes on liialdus. Puudused paistavad peaaegu igalt sammult silma. Otstarbekohane koolimaja ei nõua nimelt mitte ainult varandust, vaid eelkõige õpetajaskonna poolt tehtud tööd, mõtlemist, katsetust ja loovat võimet. Arhitektid üksi ei jõua kuigi kaugemale.

Soome õpireiside liikumine kooli teenistuses.

Koolinõunik dr. Aarne Huuskonen, Soome.

Matkamine on juba palju aastaid tunnustatud heaks vahendiks noorte õpetamisel ja kasvatusel. Kuid Soomeski on veel palju maakohti, kus õpetajad ei ole sellele küllaldaselt tähelepanu pühendanud. Enne nüüdset, enam korraldatud reisimist oli kõige rohkem igal üksikul isikul soov minna vabal ajal kuhugi lähedale rändlema, kuid nüüd on liikumisele saanud omaseks rühmiti-matkamise laad.

Soome iseseisvuse ajal on matkamisliikuminegi saanud hea alguse ja uue hoo. Aastal 1920 loodi haridusministeeriumile alluv õpireiside osakond juhatama kogu riigi õpireise, mille tegelik korraldamine sai lähemalt selle jaoks asutatud ekskursionisti büroo (koulumatkailutoimisto) ülesandeks. Viimati mainitu avaldas erisuguseisse aladesse kuuluvaid brošüüre, moodustas nn. „teinimärkide“ *) korra, asetas õpireisi-volinikke (retkeilyasiamiehiä) eri kaubanduslikesse keskustesse jne. 1920. aasta-kümne lõpupool kujunes siis omal viisil pöoret-loovaks Soome õpireiside ajaloos, kui aastal 1928 asutati Tampere algkooli täiendusklasside ühinguks direktor Otto Sillantie algatusel maa esimene m a t k a - k l u b i (retkeilykerho). Neid on edaspidi koondatud erisuguste koolitüüpide ühingusse, nagu töörahva- ja vaba-rahvaülikoolidesse, keskkoolidesse, raamatukogude ühingusse jne. Kui niisuguseid klubisid hakkas niiviisi tekkima siin-seal üle maa, siis ärkas peagi mõte ühise liidu loomiseks, mis sündiski 1932.—33. a. paiku.

Rõõm on olnud näha, kuidas see õpireiside harrastus on levinud varsti üle terve maa. Loomulikult on hulgas ka kahtlejaid, kes on võinud mõelda, et kogu liidu tegevus on asjatu, sest et on osatud varemgi matkata ilma klubideta ja liitudeta, mida muidugi on väga palju olemas. Kuid teiselt poolt on tuntud, et ükski asi ei lähe edasi oma raskusega, vaid seda peab eest vedama. Rändamises on niipalju elutõstvaid, kasvatavaid ja värskendavaid jõude, milliseid ei või mingil tingimusel jätta kasutamata.

Mis kasu on meil siis niisugusest paljukõneldud reisimisest? Teatav lühike seletus on siin õigel kohal, laiaulatuslikum selgitus nõuaks rohkem ruumi.

Kui n. ö. vana kool paneb suurt rõhku igasugusele teadmiste

---

*) Teini — vanasti kerjusõppur, nüüd organiseeritud kooliõpilasarändurite ühingu liige, mille märgi saamiseks nad peavad sooritama enne teatavad eksamid ja katsed. Märgid on vanuse ja teenete järgi (Vrd. meie Noorkotkaid).

pähetuupimisele, mis enamasti sünnib klassiruumi seinte vahel, siis õpireise pooldav õpetus jõuab palju paremaile tulemustele, kui ta viib lapsed loodusesse ja värskesse välisõhku, juhul kui seda peetakse tarvilikuks. Nagu töövihud pakuvad õpilastele suurepärase abinõu isetegevuseks ja paremaks õppimiseks, nii et nad saavad ise ainet uurides ja sellesse süvenedes võimaluse ka oma nägemis- aistingut jm. kasutada laialdasemalt kui muidu, samuti ka matkamine välja loodusesse on kõige parem vaatlik-õpetus. Peale loodus-õpetuse pakuvad paljud teisedki kooliained sobivaid võimalusi retkelemisse innustunud õpetajale (näiteks ajalugu, kodulugu jm.).

Kõige tähtsamad matkamõjustused on kindlasti need, mis esinevad sotsiaalsel alal. Õpetajate ja õpilaste ühisel läbikäimisel on väga väärtuslik ja tähenduslik mõju. Õpetaja asend klassis kipub veel praegugi olema keskne ja määrav, nii et noor parimal tahtmiselgi ei pääse küllaldaselt kasvatajale lähedale. Kuid hoopis teisugune on lugu ränneldes kaunis looduses. Seal õpetaja õpib lapsi tundma, sest noored usaldavad paremini temale läheneda. Nimelt on tähelepanev, et väljas ühistel matkadel inimesed muutuvad otsekohesemaks, nad saavad avameelsemaks, jääb ära palju niisugust asjatut teesklust, mida leidub linlaste suletud elus. Eriti teinidega koos kõndides õpitakse tundma nende iseloomu ega mitte ainult mõistma nende mõistuse ande ja teadmisi.

Kui mõtleme veel niisuguseid pooli terve rahva kasvatusel alal nagu ühiskonna eriklasside lähendamist üksteisele, siis pakub ühine elu looduses selleski suhtes abi meie kasvatajatele. Kui näiteks Saksas on korraldatud tuhandeid reisijate kodusid matkava noorsoo jõukude jaoks, kes siin kohtavad üksteist lihtsais oludes, nii on iseendast selge, et niiviisi jõutakse kokkupuutesse eri ringkonnist päritolevate noorte vahel, nii et asjatud piirid vähehaaval hakkavad hävinema. Tuntakse, et maa, kus praegu just reistatakse, on meile kõigile ühine ja armas, selle heaks tuleb töötada ja kõik ohverdada. Niiviisi areneb ka nagu iseendast isamaa-armastus, mis nõnda keset elavat elu saab palju selgemaks kui raamatuist lugedes. Reisisõpradest kasvab häid sõpru, on ju teini õieti just sõbra otsija, nagu tabavalt on öeldud.

Küsitakse ehk ka: kuidas siis on kõige parem moodustada niisuguseid õpireiside klubisid? Soomes on nende klubide (ringide) liit, mille büroo asub ühenduses ekskursiooni bürooga Helsingis ja kust antakse lahkkesti lähemaid asjasse puutuvaid teateid. Büroo on valmistanud normaalpõhikirja asutatavaile klubidele ja annab

välja oma häälekandjat „Teini“, kus antakse juhtnõore klubide tegevuseks. Sisetöösse kuuluvad muu seas sõprusõhtud, vestlus- ja ettekanneteõhtud jne. Eriline teini märkide kord*), kuhu kuuluvad noorte matkamismärgid, pronks-, hõbe-, kuld-, ja erikuld-, rändur- ning laagrimärgid, kõneleb juba iseenda eest, kuhu selle liidu tegevuse alal püütakse. Välistegevusse kuuluvad lühi- ja kaugemaa retked, ka välismaile. Läänud suvel oli üks rühm m. s. matkamas juba Eestis. Sel viisil võidakse ka hõimuärmastust ja sugulust hästi tarvitada välismail rännates. Ja teiselt poolt kindlustab niisugune läbikäimine ka meie veresidemeid sugurahvaga ja sellest me saame teadlikkust omast ülesandest ja kutsumusest, „sest me olime valinud endile väga hädaohtlikud asupaigad. Meie ümber ja meie maades on olnud palju taplusi. Nüüdki õhutatakse meid valvel olema. Kuid just see on karastanud meid. Me oleme võidelnud ja viimaks ometi saanud võitjaks. Oleme muinasaegadel asunud hädaohtlikkudele, kuid ilusaile asumiskohtadele. Siin me nüüd oleme, siia tahame jääda igavesti. Siin oleme me, vennarahvad, teineteist uuesti leidnud ja sellel pühitsetud maakamaraal tahame need sajandid, millal saatus on meid üksteisest lahus hoidnud, need meilt mõlemailt kaduma läinud sajandid jälle heaks teha ülesehitavas hõimutöös“ **).

Järelel märkus. Soome õpireisiringide (klubide) normaalpõhikirja võib tutyumiseks saada „Kooliuuenduslase“ toimetusest.

Mida tegime 1. õppeaastal teadliku laulmise õppimisel jõulust kevadepühadeni.

R. T a b a.

„Kooliuuenduslases“ 1935, 1 tõin lühikese ülevaate laulmisest 1. kl. sügisest jõuluni. Siit edasi järgnes õpitu süvendav töö väikeste uudislisandustega.

Enne jõule jäi pääliskaudseks kolmkõla ja signaalhüüde tabamine. Sellele pühendasimegi õige tublisti aega teisel õppeaasta poolel. Selleks kasutasime õpitava laulu sisu, luues vastavalt ainele laulukese, või kui oli võimalusi, laulsime õpitud laulu sõnu omatehtud viisil.

*) Iga erimärgi saamiseks tuleb ettenähtud arv katseid jne. sooritada ja teatava pikkusega matke läbi teha (kuni 1000 km). Niiviisi õpitakse kodumaad, kui ka naaber- ja just hõimumaad tunda.

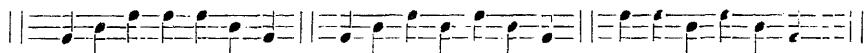
**) Minister H. Rebase kõnest hõimupäeval a. 1933.

Näiteid:

Var. 1. Lumeke.

Var. 2. Uisutamas.

Var. 3. Kelgutamas.

Ju-ba tulnud lu-me-ke. Küll on lombil li-be jää! Kel-gu-ga len-da-me.

Tabamisraskusi esines senikaua, kuni lapsed eksisid kolmkõla tabamisel. Sai see kätte, oli viisi tabamine kolmkõla ulatuses hõlpus. Eriti kerge oli see neile, kellel arenenum muusikaline kuulmine. Harjutusi valisin mitmes helistikus, seejuures igale laulule vaid üks, et arendada hääleulatust üles ja alla.

Esimeseks uueks asjaks oli päale jõulu takti mõiste. Laulu järele marssimine sai selgeks enne jõule. Neid marsilaule hakkasimegi nüüd juhatama — kätega marssima: $1\downarrow \uparrow^2$. Kätega marssimine polegi muud kui taktilöömine. Juhatades loeme 1—2, nagu marssideski, et samm, nüüd aga laul, oleks ühtlane. Sammudes kuulsime, et esimene aste (vasaku jalaga) on tugevam, teine (paremaga) on nõrgem. See ongi 2-löögilise taktimõõdu tunnus: tugeva ja nõrga rõhu korrapärane vaheldumine.

Õppisime laule: „Ratsasõit“, „Sokukene“ jne. Kui lapsed neid suutsid iseseisvalt laulda ja juhatada, siis kirjutasime mõne rea neist üles ja katsusime sõnu takteerida.

|| Kus sa käisid, | kus sa käisid | soku|kene? ||

|| Üks, kaks, | kolm, | lendab tuhk ja | tol. ||

See töö ei olnud kuigi raske, kui takti löömine on omandatud hästi. Laste tähelepanu tuli juhtida sellele, et takt ei olene sõnade ega silpide arvust, vaid on kindel mõõt. Taktijoonega määratakse takti ulatus sõnades. Taktis võib olla üks ehk mitu sõna või silpi; taktijoon võib olla ka sõna keskel.

Et taktimõõdust saada tõelist pilti, tuli anda ka (1-)löögilise ja 2-löögilise noodi mõiste.

Laulsime laulu:

Takt.

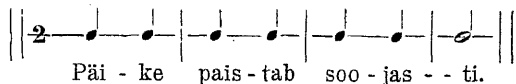
Üks, kaks, kolm, ja noo - did tak - ti!

Kirjutasin joone alla esialgu sõnad. Lauldès takteerisime nad (viis oli ühetooniline, ainult rütmiline rõhutamine). Kuulasime hooliga iga silbi kestust. Leidsime, et iga silbi laulmine kestis ühe löögi vältuse. Niisugust tooni vältust märgitakse $\bullet$, — löögilise noodiga. Neid on 2-löögilises taktis kaks. Meie laulus on 4 takti,

kujuures kõik toonid on ühepikkuse vältusega, järelikult peab olema laulus 8 löögilist nooti. Viimase arvutamise tegime vaid süvendamiseks. Sel viisil töötasime läbi rea laule, kuni takteerimine ja löögilise noodi kasutamine oli käes. Süvenduseks kirjutasin vahetevahel rea löögilisi noote ühele joonele ja lapsed takteerisid nad.

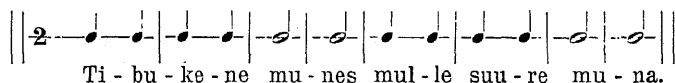
Sellele tööle järgnes 2-löögilise noodi mõiste.

Kevad tuleb.

Hoolsal kuulamisel antud sõnu lauldes leidsime, et viimane noot laulus on pikema vältusega — kestab kaks lööki. Niisugust nooti nimetatakse kahelöögiliseks ja märgitakse nõnda: $\underline{\underline{\text{J}}}$. Õppisime laule, kus esines löögilisi ja 2-löögilisi noote (esialgu õige lihtsaid omakoostatuid), mille järele takteerisime sõnad ja märkisime toonide vältuse:

Pühad lähenevad.

Siit ei ole raske üleminna 4-löögilisele taktimõõdule, sest see pole muud, kui kahe 2-löögilise takti summa. Algasime taktilöömisega:

löömisega: $\overbrace{\leftarrow 2 \uparrow \downarrow 1 \downarrow \uparrow 4 \rightarrow}^2$, mille šablooni joonistasime vihku.

Kahe käega sümmeetriliselt on seda kõige hõlpsam teha. Siin polnud muud vaeva, kui pidada meeles, et taktijoon asetatakse 4 löögi järele ja igas taktis on vaheldumisi 2 rõhulist ja 2 rõhuta osa: 1. ja 3. löök rõhulised; 2. ja 4. — rõhuta.

Raskusi arvasin tulevat 3-löögilise takti tutvustamisel, eriti rõhualade tundmisel. Tahtsin jätta seda järgneva õppeaastaks, aga harjunud kombe järgi — iga laulu eel määrata viisi ettemängimisel laulu taktimõõtu, osutus see paratamatuks, kui lapsed hakkasid ettemängitud 3-löögilist laulu määrama tuntud taktimõõtu järele, kuid ei tulnud „välja“.

Nad tundsid kohe, et rõhualad ei ole siin nii jaotatud, kui 2- ja 4-löögilistel lauludel. Näitasingi siis 3-löögilise laulu juhatamise:

juhatamise: $\overbrace{\leftarrow 3 \uparrow \downarrow 1 \downarrow \uparrow 3 \rightarrow}^2$. Harjutamine toimus eelmiste mõistete eeskujul.

Võib tekkida arvamus, et see asi kõik on niivõrd abstraktne, et 1. kl. õpilased ei suuda seda mõista ja et selle läbitöötamine kulutab liialt palju aega. Ajast kulus 10—15 min. tunnist, mis vajaline hääleorganite puhkuseks, sest kogu tunni vältel ei suuda lapsed laulda ega sõnu õppida. Absoluutset arusaamist loomulikult ei olnud, kuid rääkides klassijuhatajaga selgus, et samad õpilased (peaaegu) ei saa aru ka lugemisest, rehkendamisest ja kirjutamisest. Mulle tundus, et noodi õppimine vähehaaval laulu vahele teeb asja huvitavamaks ja mis eriti silma paistis: laulu rütmi saavutamine on palju hõlpsam ja täpsem. Kokkuvõttes jäi tunne, et noodiõppimiseks kulutatud aeg on kannud häid protsente.

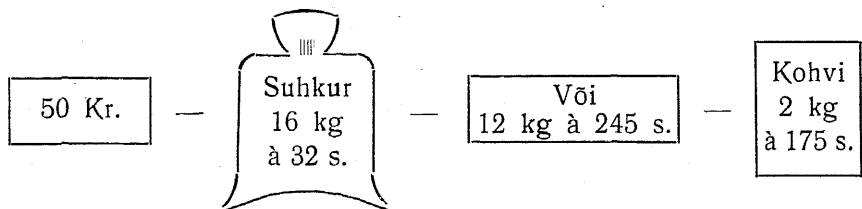
Rakendusülesannete lahendamisskeeme.

Ants Udras.

1) Ülesanne 3. klassile („Maramaast“):

„Osta 16 kg suhkrut à 32 senti, 12 kg võid à 245 senti ja 2 kg kohvi à 175 senti. Kui palju raha saab tagasi 50 kroonist?“

Õpilaste lahendusviis:

① Rahakulu suhkrule (.)

② „ „ võile (.)

③ „ „ kohvile (.)

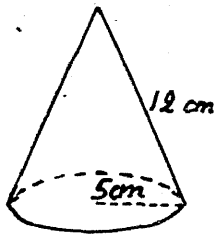
④ Rahakulu kokku (+)

⑤ Palju raha saab tagasi? (—)

①	32	②	245	③	175	④	512	⑤	5000
	-16		·12		·2		2940		—3802
	<hr/> 192		<hr/> 490		<hr/> 350 (s.)		<hr/> 350		<hr/> 1198 (s.)
	320		2450				3802 (s.)		
	<hr/> 512 (s.)		<hr/> 2940 (s.)						

2) Ülesanne 6. klassile („Mikkelsaarest“):

„Arvutage koonuse täispindala, kui ta moodustaja = 12 cm ja raadius 5 cm!“

Õpilaste lahendusviis:

- ① $\frac{1}{2}$ põhja ümbermõõtu (πr)
- ② Külgpindala ($\pi r \cdot m$)
- ③ Põhja pindala ($\pi r \cdot r$)
- ④ Täispindala (põhja p. + külgp.)

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{1} \quad 3,14 \\
 \cdot 5 \\
 \hline
 15,70 \text{ (cm)} \\
 \textcircled{2} \quad \cdot 12 \\
 \hline
 314 \\
 157 \\
 \hline
 188,4 \text{ (cm}^2\text{)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{3} \quad 15,7 \\
 \cdot 3,14 \\
 \hline
 628 \\
 157 \\
 \hline
 471 \\
 \hline
 49,298 \text{ (cm}^2\text{)} \\
 \textcircled{4} \quad + 188,4 \\
 \hline
 237,698 = \boxed{237,7 \text{ cm}^2}
 \end{array}$$

Eeltoodud näiteülesannetes on kaks olulisemat kõrvalekaldumist tavalisest lahendusviisist:

- 1) Õpilased kujutavad ülesannet enne lahendamisele asumist skemaatiliselt. Nõue kehtib neil juhtumitel, kui ülesanne ei tekita aegavõtvaid tehnilisi raskusi joonestamiseks. Hea joonis toob arvutusprobleemi kujutlustele lähemale ja kergendab lahendamist. Geomeetriliste ülesannete lahendamisel on joonis mõõdapäasematu.
- 2) „Küsimustele“ ei järgne mitte vastav arvutustehe, nagu tavaliselt viisiks, vaid „küsimused“ esinevad üheskoos enne arutamistehteid. Nimetan seda küsimustikku „lahenduskavaks“.

Eelistan „lahenduskava“ järgmistel põhjustel:

- a) „Küsimuste“ kirjutamine enne arvulist lahendamist tundub psühholoogiliselt rohkem õigustatud olevat: enne peab ülesandele tervikuliselt lahendusplaani koostama, alles siis lahendama.

Ka kirjandi kirjutamisel koostame enne tervikulise kava, mitte aga ei toimi nii, et kirjutame iga kavapunkti järele vastava osa kirjandit.

- b) Võimaldab tööjaotust. Raskemate ülesannete puhul koostame lahenduskava ühiselt (klassis), jättes arvutamise individuaalseks (kodus). Või ka ümberpöörduvalt.

- d) Võimaldab kokkuhoidu kirjutamises. Näit. 3. klassi ülesandes võime sõna „Rahakulu“ märgikestega üle kanda. 6. klassi ülesandes ei tarvitse arvu „15,70 (cm)“ uuesti kirjutada korrutamiseks „12-ga.“
- c) Võimaldab kokkuhoidu paberis. Jäävad ära need tühjad kohad, mis tekivad „küsimuste“ vahele.

Ühest seinajaalehest.

B. R e a.

Maateaduse- ja ajaloo õpetajana koostasın ajalehe- ja ajakirja piltidest albumid ning kogusin ka ajalehelõikeid. Et viimased oleksid õpilastele kättesaadavamad, ostsin poogna paksemat pappi, riputasin seinale ja paigutasin sinna pabernaeltega kinnitades iga päev ajalehelõikeid. See oligi mu seinajaaleht, mille toimetajaks olin ise ja mis sisaldas ainult ajalehelõikeid. Varsti ei saanud muidugi leppida ainult oma aineid käsitleva materjaliga, vaid panin välja kõik, mis võis õpilasi huvitada, ning lisasin ka oma papile pealkirja „Tänased uudised“.

Miks toimetasin nii tagasihoidlikult? Esiteks loetakse ümbuskonnas ajalehti väga harva, nii et õpilastel pole midagi omalt poolt tuua; teiseks on koolis andekaid õpilasi vähe, valitseb huvi-vaesus, initsiatiivi puudus; kolmandaks ei julgenud ainuüksi oma peale võtta nii suurt ülesannet, nagu korraliku kooli seinajaalehe toimetamist. Oli ka muidki põhjusi. Siiski on mu ettevõtte tasapisi laienenud. Küll olen ikkagi ise peamiselt materjali hankija, kuid mu ajalehel on ka toimetus juba: peatoimetaja ja kaks abi. Nende peamiseks kohustuseks on paigutada kohale uut materjali ja ära võtta vananenud. Mahavõetud lõiked ja pildid jagavad toimetajad vastavatele klassidele ja neid kasutame brošüürtööde kaunistamiseks ja täiendamiseks. Osakondi on mu lehel praegu vaid kaks: üld- ja kuulutusosakond. Kui materjali tuleb rohkem ja mitmekesisemat, eks siis võime avada ka uusi osakondi. Vahel on ka juba õpilaste endigi poolt toodud materjali — nii lõikeid kui ka oma kirjutisi. Kindel, et suurema ergutuse puhul teda tuleks palju enam.

Kolmanda õppeaastaga töötan üldõpetuse põhimõttel ja seinajaalehele paigutan ka materjali, mis aitab elustada ja näitlikustada vastavaid üldõpetuse teemasid, nagu seda soovitab ka ksv. Joh. Lillmann (vt. Kooliuuenduslane nr. 9, 1934). Sel päeval, kui mul on

maateadusetund, panen ka välja vastavad lehed oma pildi-albumist. Sel viisil on nemadki kiiremini ja hõlpsamini näha suuremale hulgale.

Kas olen rahul oma seinaajalehega? Jah, olen küll. Ta pole küll nii väga nägus kui kartongile kleebitud, kuid nõuab ka palju vähem vaeva ja kulu ja mis peasi: ta on alati värsked. Sisult on ta küll veel ühekülgne, kuid loodan, et aja jooksul ja tarvilikku kaasabi saades ta areneb ja kasvab edasi. Ja hää, kui sellinegi on, ikkagi parem kui mitte midagi.

Lühifilm jooksvast koolitööst.

Joh. L.

Käekirjavõistlus. Oli ette teada, et korraldame käekirjavõistluse selleks soodsal juhul. Lapsed olid väga evelil. Ühel päeval, emakeele teisel tunnil jagasimegi kätte puhtad paberilehed ja valisime raamatust ühise pala võistlus-ärakirjutamiseks. Eesmärgiks oli korralikkus, mitte kiirus, kuid arvestati ka viimast. Igaüks pani välja oma parima. Võistluse lõppedes asetaside tööd tahvlile „näituseks“. Õpilased said väikesed paberilehekesed ja igaüks märkis sinna, milline ja kelle käekiri talle rohkem meeldib. Hinnati küllaltki õpetaja maitsega sarnanevalt. Nende hinnangute järele asetaside võistlustööd paremuse järele ritta. Võitjale väike lasteleht — auhinnaks. Töö tagajärjed üldiselt hääd, mitte ainult samaks korraks, vaid eeskujulikke mõju jätkus pikemaks ajaks. Mõni just leiutas sel käekirjavõistlusel, et temagi võib ilusasti kirjutada — ja kirjutab nüüdki korralikult ja ilusasti. Neid võistlusi võib olla aasta jooksul 3—4. Iga liialdus mõjub tagajärge-kahandavalt.

Ühistööd ja etteütled päevasündmusist. Nägin seda esimest korda Põhjalaal, kus laste harjutus-etteütled oli prasadnikust, hommikusest koolitulekust ja lumehangedest oma külatänaval. Leidsin, et see töö oli osake laste hingest, mitte võõras sõnadekogum, mida peab pingutatud tähelepanu abil kandma oma vihulehele — ja päälegi keeleliselt õieti vast esmakordselt kuulnud sõnu. Muidugi õpetajal on rohkem tööd, koostades selline valitud harjutus-etteütled kohalikest päevasündmusist ja põimides ta harjutatavate sõnadevormidega, kuid tagajärjed tagavad vaevapalga. Elav fantaasia ja kombineerimisvõime võib sellega saada hakkama ka tunni jooksvas töös. Pole sugugi ka laita riimi, mida lapsed ise

meeldi leiutavad. Näitena võime siin tuua ühe ühistöö talvelõbude teemal:

„Õues on hõbeselge jää. Uisutada säääl ütlemata hää. Igal vahetunnil sinna tõttame, kindad kätte, uisud kaasa võtame. Teeme lõbusa sõidu ja kilkame. Mahakukkujaid naerame, pilkame. Ajame üksteist taga, võidame, ja siis jälle edasi sõidame. Tuleb tund ja kõliseb kell, siis on peatus me lõbudel. Jälle klassi ja raamat kätte: — mees peab jõudma ka siin kõigist ette.

Kombineerimisvõime harjutamine. Kõneharjutuse tunnil nimetame ühe sõna, näiteks „linn“. Mida võime sellest sõnast rääkida? Lapsed vastavad: „Isa tõi minule linnast uued saapad“. — „Ma ei ole veel linnas käinud“. — „Suurtes linnades näidatakse loomaaedades elevante ja lõvisid“. — Vastuste vaibudes hindame, kelle ütetus oli huvitavam. Käesoleval juhul kindlasti viimane, vähesel määral ka esimene. Pärast võtavad õpilased ka ise sõnade nimetamisest osa. Sõnu tuuakse igast liigist ja vallast — küll nad selle eest juba ise hoolitsevad, et leida raskemini vastatavaid sõnu, näit.: kõhn, kolm, nurk, mööda jne.

Sama sõna-vastamist võib kasutada võimlemistunnil mänguna (klassis igavail talve- ja sügispäevadel, kui ilm väljas on võimatu ja koolimajas puudub võimla). Üks viskab kinda (või ka midagi muud) kellelegi, see peab antud sõnale otsekohe vastama. Mittevastamisel või valestimõistmisel annab pandi.

Lugemine kirjavahemärkidega. Kirjavahemärkide tarvitamine on seotud suurte raskustega. Vähemalt maaõpilasil. (Kas linnaski?). Raskeimad kõigist on jutumärgid ja uus rida. Neid tarvitatakse üpris valesti või ei tarvitata üldse. Mitmed kipuvad lugema, tähele panemata üldse kirjavahemärke. Sõidavad nagu „ekspressiga“ mööda kõigist peatuskohist. — Selliste ja ka teiste õpilaste suurema tähelepanu juhtimiseks kirjavahemärkidele, lugesime antud pala nõnda, et nimetasime kõiki märke. Loetu alguse telegrammiline ülesvõtte kõlab järgmiselt:

„Vares ja laisad poisid / punkt / esimene osa / uus rida / jutumärgid algavad / täna ma küll kooli ei lähe / koma / jutumärgid lõpevad / ütles väike Peeter oma sõbrale / punkt / uus rida / jutumärgid algavad / mina ka ei lähe / koma jne.“ Vahekriips tähistab väikest pausi lugemisel.

Sama harjutust võib tarvitada ka kirjalikult. Siis antakse õpilastele kätte eelpoolnäidatud kujul paljundatud tekst ja õpilased

peavad sellest kirjutama õigekeelsuse reeglile vastava töö kõigi kirjavahemärkidega.

Vigade vältimine. Ühesuguste vigade vältimiseks teeme ühiseid harjutisi kogu klassiga, nagu uue aine käsituselgi, kuid on tüüpilisi vigu, mis esinevad ainult üksikuil. Samuti on õpilasi, kes — räägin praegu 3-dast klassist — ei tee üldse mainimisväärsed vigu. Oleks mõttetu lasta viimatinimetatuil teha kaasa igitüütavaid harjutusi mõne juba ammuomandatud sõnavormi mälluraiumiseks. Nad võiksid selle asemel arendada vabade kirjandena oma väljendusoskust. Teisedki ei harjuta ühiseid vorme, vaid igaüks vastavalt oma vigadele. Õpetaja märgib õpilase töö läbivaatamisel töö lõppu selle harjutise, mis vajalik sellele õpilasele teatava vea vältimiseks. Aleksei näiteks kirjutab tihti valesti ilmaütleva käände lõpu. Alekseile harjutus sõnade kirjutamiseks ilmaütlevas käändes. Pääkirjaks võib olla:

Ilmaütlev kääne.

kelle**ta**? mille**ta**?

Sõnade lõpud paksult, allakriipsutatult või värviliselt: Pliiats**ita**, pinkid**eta**, sulet**a**.

Vilbert eksib sõnade silbitamisel — temale vastav harjutis sellest. Igaüks töötab individuaalselt iseseisvalt või ka väikeses grupis. Nende harjutuste jaoks oleks aga tarvis tüüpiliste vigade harjutuskaardid, nagu on seda juba olemas matemaatikas (arvutuskaardid). Siis saaks üht komplekti kasutada mitu õpilast korraga.

Tööjuhatus ajaloos (6. õppeaasta).

Ants Udras.

Oma tuba, oma luba*).

1849. ja 1856. a. talurahvaseadused.

1. Loen õpikust „Talurahvaseadused 1849. ja 1856. a.“ ja „Talurahvaseaduste tähtsus.“
2. Kokkuvõtteks: Uued seadused andis valitsus välja põhjusel, et

Liivimaal anti uus seadus a. ...., Eestimaal a. ....

*) Vt. „Kooliuuenduslane“ 1935, 3.

Agaram seaduste eest võitleja oli ..... Tema põh-
jendas oma nõudmisi .....

3. Valmistan võrdlustabeli 1816—19. a. ja 1849—56. a. seadustest.

Võrreldav ala	1816.—19. a. seadus	1849.—56. a. seadus
1. Kuidas tasuti renti		
2. Kui suur oli liikumisvabadus		
3. Milline ajajärk järgnes seadustele		

*4. Joonistan (pilt)skeemi, mis näitab, kuidas jaotati uue seaduse järgi mõisniku maa.

5. Kirjutan lühikese kokkuvõtte kolmest talurahvaseadusest:

1802.—1804. a. seadus andis .....

1816.—1819. a. „ „ .....

1849.—1856. a. „ „ .....

*6. Joonistan eelmise põhjal ajalise (pilt)skeemi.

Pea meeles: 1849.—56. a. seadus andis raharendi ja võimaluse maid päriseks osta.

Mahtra sõda.

1. Loen: 1) vastava päätüki õpikust;

2) E. Vilde „Mahtra sõjast“ päätüki „Uus seadus väljas“.

2. Kokkuvõtteks: Mahtra sõda leidis aset a. ....

..... maakonnas ..... kihelkonnas, ...

mõisas. „Sõja“ põhjuseks oli ..... „Sõda“ lõppes sellega, et .....

3. Valmistun kõneettekandeks: „Kuidas Vaitla mehed uut seadust uurisid ja sellest aru said.“

(2 tundi.)

„Kooliuuenduslase“ järjekordne number ilmub 13. sept. s. a.

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe, 77—3.

Vastutav ja tegevtoimetaja Joh. Käis.

• Väljaandja „Õpetaja“, Tallinn, V. Roosikrantsi, 3.

Ilmus igale koolitegelasele vajalik metoodiline teos uuenduspedagoogika alalt:

JOH. KÄIS

ISETEGEVUS JA INDIVIDUAALNE TÖÖVIIS

244 lk., hulga piltidega. Hind 3 kr.

S I S U: Individuaalsuse-põhimõte kasvatusteaduses. Individuaalsuse-põhimõtte didaktiline külg isetegevus. Vana ja uus kool: a) Kuidas saavutada õige suhe õpetaja ja õpilase töö vahel. b) Kuidas saavutada õige suhe klassikollektiivi ja üksiku õpilase töö vahel. Individuaalne tööviis. Tööjuhatiste menetlus. Tööjuhatiste ja õpilastööde näiteid. Dalton-plaan. Kirjandust.

PEALADU:

„TÖÖKOO L“, Tallinn, Väike Roosikrantsi tän. 3

HIND 25 SENTI